

GENFORENINGEN

- fortalt af Kristian Jørgensen (13:48) Læringsmateriale udarbejdet af Lars Allan Haakonsen
Copyright® Fortælle Tid ApS. Dette undervisningsmateriale er ophavsretligt beskyttet og må alene anvendes af
Fortælle Tids abonnenter.

Fag: Historie

Fase: Udskoling

Forløbet er estimeret til: 3-4 lektioner.

Forslag til undervisning/læringsmål:

- * At eleverne kan analysere kilder og historiske spor, der omhandler tiden op til og efter Genforeningen i 1920.
- * At eleverne kan fortælle om 1. Verdenskrigs betydning for Danmark – herunder de sønderjyder, der kæmpede på tysk side.
- * At eleverne kan bruge deres historiske viden til at formidle viden om kanonpunktet Genforeningen.

Fælles mål til dette forløb

Der arbejdes med de opstillede forslag til undervisnings- og læringsmål. Disse tager udgangspunkt i kompetenceområderne:

Kronologi og sammenhæng – herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Kronologi, brud og kontinuitet" og "Historiekanonen".

Kildearbejde – herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Kildeanalyse".

Historiebrug - herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Konstruktion og historiske fortællinger".

Lærer/vikarvejledning

Undervisningsmaterialet til denne fortælling er udformet så enkelt som muligt, så du kan bruge det direkte i din undervisning. Materialet kan inddeles i et før, under og efter klassen har hørt fortællingen. Endvidere kan du i vejledningens afsnit "Baggrundsmateriale til læreren" blive klædt bedre på rent historiefagligt.

Før fortællingen:

Hvad er en grænse? Det vil være godt at få fastslået, før fortællingen høres. Der findes de naturlige grænser, fx danner Pyrenæerne en naturlig grænse mellem Frankrig og Spanien, og der findes grænser som den dansk-tyske, der har flyttet sig gennem tiden. Et af midlerne til at opnå disse grænseændringer har været krig. Inden fortællingen høres, er det derfor vigtigt, at eleverne mindes om, hvilken katastrofe nederlaget i 1864 var. Dette nederlag medførte, at grænsen mellem Danmark og Tyskland blev rykket og at hundredtusinder af danskere med ét boede i et andet land.

Under fortællingen:

Elevark 1 udleveres. Den første opgave handler om begrebet "optant". Dette forklares i fortællingen, så eleverne kan med fordel notere dette begrebs betydning, mens der lyttes.

Efter fortællingen:

Færdiggøres elevark 1, bl.a. skal eleverne selv lave en tekst til en Genforeningssten. Det er en vigtig pointe, at disse sten er spredt ud over hele landet og ikke kun i eller i nærheden af Sønderjylland. Dette vidner om, at det ikke blot var en regional, men også en national, fejring da Genforeningen var en realitet. På [Grænseforeningens](#) webside findes der et kort over, hvor stenene er placerede.

Opgaverne i elevark 2 handler om kildearbejde. Kilden er et brev fra en sønderjysk soldat, der gør tysk tjeneste under 1. verdenskrig i skyttegravene i Frankrig. I brevet skriver han om sine oplevelser juleaften 1914. Brevet er citeret fra Lars Lindebjergs bog: "De så det ske. Danmark under 1. verdenskrig" fra

Forlaget Skrifola, udgivet i 1966, men kan også findes i sin fulde længde [her](#). Netop denne jul på Vestfronten var speciel, idet der mange steder langs fronten opstod spontane våbenhviler, hvor de krigende parter i fællesskab fejrede julen. Dette er bl.a. udgangspunktet i spillefilmen "En dag uden krig" fra 2005, som evt. kan inddrages, hvis man vil have en fiktiv kilde med til at belyse livet i skyttegravene under 1. Verdenskrig.

Med elevark 3 er vi tilbage i Danmark. I forbindelse med Genforeningen skrev Henrik Pontoppidan digtet "Det lyder som et eventyr". Eleverne skal læse og besvare opgaver til hvert enkelt vers. Afslutningsvis kan eleverne vælge mellem to forskellige opgaver. I opgave A skal de lave deres egen sangtekst om 100-året for Genforeningen, mens de i opgave B kan få deres debut som kommentator. I [filmcentralens](#) store arkiv findes et lille filmklip fra d. 10. juli 1920, hvor den danske konge, Christian 5. rider over grænsen på sin hvide hest. Der er ingen lyd på dette knap 4 minutter lange klip, så elevernes opgave bliver at lave en speak til det. Her kan de, udover at kommentere hvad de ser, også komme ind på baggrunden for selve Genforeningen og hvilke ofre sønderjyderne har lidt i forbindelse med den afsluttede krig. Eleverne kan eventuelt reflektere over, hvorfor man i datiden kaldte denne krig "Den store krig" og ikke 1. Verdenskrig, som vi gør i dag.

Hvis der er behov for at tilrette materialet til dine elever, kan du klikke [her](#) for at få det i wordformat. Det downloades direkte.

Baggrundsmateriale til læreren

Tabet af hertugdømmerne Slesvig og Holsten efter krigen i 1864 var en national katastrofe. Med ét var Danmark blevet 40 % mindre og 33% af landets befolkning – omkring 400.000 mennesker – var ikke længere danskere. For de der boede i disse områder, var det nye tider. Embedsmænd som dommere, lærere og præster skulle bevise deres loyalitet overfor den preussiske konge ved at underskrive en troskabsed. Ellers mistede de deres job og blev udvist. Flere hundrede dansksindede forlod på grund af denne ed området og bosatte sig på den danske side af grænsen.

Forblev man dansker, en såkaldt *optant*, forventedes det, at man ikke arbejdede aktivt for den danske sag. Der blev holdt godt øje med disse optanter og tyske spioner lyttede overalt. Havde man udtalt sig 'for dansksindet', kunne tyske gendarmere dukke op, tvinge familien fra hus og hjem og følge dem til den danske grænse. Alt dette fik op mod 60.000 sønderjyder til emigrere til bl.a. USA, Australien og Argentina. De gjorde det bl.a. også for at slippe for den tyske soldatertjeneste, som med 1. Verdenskrigs udbrud i 1914 blev blodig alvor. Mere end 30.000 sønderjyder kom i tysk tjeneste. Langt de fleste blev sendt til skyttegravene i Nordfrankrig. I alt døde omkring 5.000 sønderjyder under krigen, ligesom mange kom hjem med fysiske og store psykiske skader.

Den 11.11.1918 kl. 11.00 var krigen forbi. Kort før tyskernes nederlag havde den dansksindede leder H.P. Hansen talt i den tyske rigsdag i Berlin om ønsket om en folkeafstemning om områdets tilknytningsforhold. Dette var Rigsdagen gået med til, og efter krigen skulle der laves en international kommission, som skulle træffe den endelige beslutning om, hvordan denne folkeafstemning skulle foregå. Den 10. februar 1920 blev folkeafstemningen afviklet. Resultatet blev, at kommissionen kunne trække den endelige grænse mellem Danmark og Tyskland – den grænse som i dag stadig deler de to lande. 15. juni 1920 krydsede kong Christian 10. den tidligere grænse ved Kongeåen på sin hvide hest. I begejstringen var der dog også tristhed. Til de dansksindede på den stadig tyske side af den nye grænse sagde kongen: *"Men det er ikke en ublandet glædesdag. En bitter smerte må trods al glæde fylde vort sind for dem, der har kæmpet så trofast. På regeringens og hele det danske folks vegne siger jeg: De skal ikke blive glemt! Det er en ærespligt for enhver regering at støtte dem og af yderste evne opretholde sprog og folkelighed, som de har ofret taprest for..."*

Dette løfte har skiftende regeringer holdt. I dag ser både Danmark og Tyskland positivt på mindretallene på begge sider. Der ydes økonomisk støtte fra begge lande, så både dansk og tysk kultur og sprog kan bevares på begge sider af grænsen.

GENFORENINGEN - Elevark 1:

Fag: Historie

Fase: udskoling

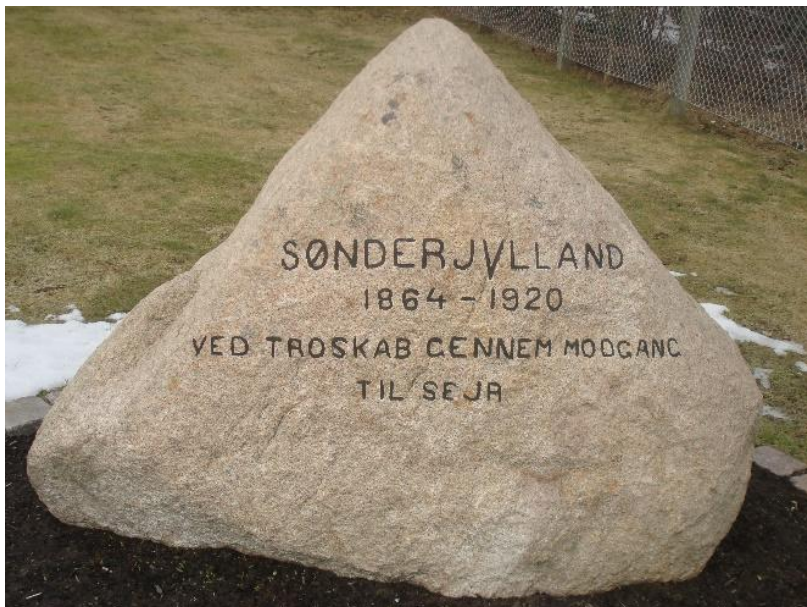
Opgave 1: I fortællingen hører du bl.a. begrebet "optant". Forklar med egne ord, hvad det betyder.

- og hvad menes der med, at: *"Optanternes børn endte i virkeligheden som statsløse"*?

Opgave 2: I fortællingen hører du også, at tyskerne ikke tillod, at området blev kaldt Sønderjylland, men derimod Slesvig. Hvorfor tror du, tyskerne krævede det?

Opgave 3: I fortællingen nævnes, at: *"Der var også nogle folk i Sønderjylland og folk i Danmark, der mente, at grænsen ikke skulle gå efter sproget. Grænsen skulle gå efter historien"*. Hvad synes du om, at det blev en folkeafstemning, der afgjorte områdets tilhørsforhold til Danmark/Tyskland?

Opgave 4: I årene efter genforeningen blev der rejst omkring 580 sten over alt i hele landet til minde om denne begivenhed. Hvad ville du skrive på en sådan sten – begrund dit svar. Du kan evt. søge på nettet efter "mindesten genforeningen 1920" for inspiration til din inskription.

Mindesten i landsbyen Bjergby i Nordjylland – langt væk fra den dansk-tyske grænse
Fotograf: Lars A. Haakonsen

GENFORENINGEN - Elevark 2:

Fag: Historie

Fase: udskoling

Da 1. Verdenskrig brød ud i 1914 betød det, at tusindvis af sønderjyder blev tvunget i krig - ind i tysk tjeneste, primært i skyttegravene i Frankrig.

Opgave 1: Brevet er skrevet af en sønderjyde, som kæmpede på tyskernes side. Læs brevet:

Hvordan beskriver han stemningen i skyttegravene?
Hvorfor begynder soldaterne at græde?

Opgave 2: De færreste havde troet, at de skulle fejre jul i skyttegravene, da de drog i krig. Undersøg hvordan denne jul ellers blev fejret på Vestfronten i 1914.

Opgave 3: Mens Danmark var neutral og dermed ikke med i 1. verdenskrig, døde mere end 5.000 sønderjyder i tysk tjeneste. I modsætning til de mange genforeningssten er der ikke mange mindesmærker for disse unge mænd.

Synes du, at der skal laves monumenter til at ære disse faldne soldater?

Begrund dit svar.

Frankrig, den 25. december 1914

Min kære Kristine

Ja, så blev det jul igen, men hvad for en jul, en jul, som vi måtte fejre adskilte, men med håb om at komme til at fejre jul sammen igen. ...

Om morgenen holdt det op med at sne, solen kom igennem, sneen smeltede, og henimod aften var det frostvejr med måneskin og klar stjernehimmel, en rigtig smuk juleaftenshimmel, meget for smuk til denne syndige verden. ...

Da det så blev aften, klokken 6, samledes vi i en af de største huler, seks nordslesvigere, og holdt så jul sammen en timestid. ... Vor stue var ikke stor. Men vi kunne være der. Jeg vil lige beskrive den. Rundt med væggen en jordbænk. Over mod den ene side et lille bord, der er opslået af et par gamle brædder. Væggene pyntet med grankviste med et par julelys på, et par papirsroser og en stjerne, og under alt dette havde vi par julekort opslået. Bordet var dækket af en avis og der lå nogle juleblade, bibelen og et par salmebøger på bordet. Henne ved døren vore geværer med fem skarpe partroner i og bajonetten på, parat til at tages i brug, men godt at vi slap for at bruge dem denne aften.

Da vi nu var samlede begyndte vi med at synge "Julen har bragt velsignet bud". Jeg var forsanger. I førstningen bar sangen os, og den lød frejdigt, men allerede da vi kom midt i det første vers, begyndte stemmerne at blive usikre. En landeværnsmand, der har kone og fem børn hjemme, slap først; han kunne ikke synge med mere – han græd. Vi andre mandede os op lidt endnu, men da vi kom til slutningen af andet vers, var det forbi, vi kunne ikke mere, vi græd alle. Efter sangen blev der ro en lille tid...

Jeg har det ellers godt, er sund og rask og sender jer alle en kærlig hilsen med ønsket om, at vi må få et bedre år i 1915 end 1914 og at det også må blive os forundt at leve sammen – det give Gud.

Og nu de kærligste hilsner til eder alle.

Din P.

GENFORENINGEN - Elevark 3:

Fag: Historie

Fase: udskoling

Opgave 1:

Nedenfor ses Henrik Pontoppidans digt om Genforeningen fra 1920. Dette blev skrevet i forbindelse med genforeningen af Sønderjylland og resten af Danmark.

Det lyder som et eventyr

Digt af Henrik Pontoppidan (1920)

Det lyder som et Eventyr, et Sagn fra gamle Dage:
En røvet Datter, dybt begrædt, er kommen frelst tilbage!

Det sker, hvad som et Drømmesyn har straalet for vor Tanke!
Til Sommer vajer Dannebrog igen paa Dybbøl Banke!

Hvad knap vi turde hviske om i Krogen mellem Venner,
forkyndes nu paa Dansk og Tysk som Løfteord af Frænder.

Velkommen hjem til Moders Hus, vor Søster, Hjertenskære!
Saa bleg du blev i Kæmpens Favn i Striden for din Ære!

Du sad i Bolt og Fangejern til Spot for vilde Dreng.
Seks tusind unge Sønners Liv var dine Løsepenge!

Men du vil ingen Sørgefest! Mens Taaren Øjet brænder, du
skjuler stolt, hvad ondt du led i hine Bøddelhænder.

Du kommer klædt i Hvidt og Rødt og smiler os imøde. Hil dig,
vor Moders Øjensten, i Nytids-Morgenrøde!

Læs digtet og besvar nedenstående spørgsmål til digtets syv vers.

Vers 1: Her står der bl.a. noget om en "røvet Datter". Hvem/hvad er dette en hentydning til?

Vers 2: Hvorfor tror du, at Pontoppidan har valgt Dybbøl Banke som stedet hvor Dannebrog til sommer igen vajer?

Vers 3: Hvad var det man knap nok turde hviske om?

Vers 4: Hvad er Moders Hus – og hvem er kæmpen?

Vers 5: Hvilke sønners liv hentydes der til?

Vers 6: Forklar, hvad der menes med "Bøddelhænder".

Vers 7: Hvem er digtets "du" og hvorfor er farverne hvid og rød mon vigtige?

Opgave 2: Vælg én af de to større kreative opgaver, der er beskrevet nedenfor:

A: I anledningen af 100-året for Genforeningen er du blevet bedt om sangtekst, som handler om Genforeningen. Den skal være henvendt til dagens unge og skrives i et sprog, som de kan forstå. Samtidig skal den handle om, hvorfor denne genforening er vigtig – også i dag.

B: På www.filmcentralen.dk findes et 3:23 min langt klip fra den 10. juli 1920, hvor Kong Christian 5., krydser den gamle Kongeågrænse ved Frederikshøj på sin hvide hest og derved markerer, at Sønderjylland atter er dansk. Lyden er væk, men du skal nu speake til dette klip. Udover at fortælle hvad der sker, skal du fortælle om baggrunden for denne dag.